

Miljö- och energidepartementet
Energienheten
103 33 STOCKHOLM

Sollentuna 2017-01-24

Handläggare: Jakob Eliasson

Villaägarnas Riksförbund – fortsättningsvis förbundet – har beretts möjlighet att inkomma med synpunkter på SOU 2017:2 ”Kraftsamling för framtidens energi.” Förbundet väljer att fokusera på den fråga som mest påtagligt påverkar elkunderna, nämligen höjningen av punktskatten på el.

Den föreslagna förändringen – avskaffad effektskatt för kärnkraft och sänkt fastighetsskatt för vattenkraft – finansieras med höjd punktskatt på el för hushåll och tjänsteföretag. Förbundet är kritiskt till den förmögenhetsöverföring från hushåll till kraftbolag som då uppstår.

Förbundet menar att marknadsmässiga förutsättningar för investeringar i kraftproduktion över tid ger kostnadseffektiva lösningar. Men eftersom det finns externaliteter såsom koldioxidutsläpp och annan miljöpåverkan är det motiverat med ytterligare styrmedel. Koldioxidutsläppen hanteras med hjälp av handeln med utsläppsrätter. Ytterligare åtgärder som syftar till att minska utsläppen av koldioxid för sektorer som ingår i utsläppsrättshandelssystemet är emellertid verkningslösa.

Mängden utsläppsrätter som ges ut på marknaden sätts långt i förväg och påverkas inte av nationella åtgärder i senare skeden. Lägre efterfrågan på el och utsläppsrätter kommer bara sänka priset på de senare och göra utsläpp billigare i andra delar av EU, och även göra eventuella effektiviseringsprojekt mindre lönsamma. Kort sagt; det som inte släpps ut här kommer att släppas ut någon annanstans. Fler (än ett) styrmedel är per definition ett suboptimalt system – vägen mot målet görs krokigare.

Detta innebär dels att punktskatten på el inte har någon koppling till koldioxidutsläpp, dels att systemet med elcertifikat inte leder till lägre koldioxidutsläpp.

En annan del av energiöverenskommelsen handlar om energieffektivisering. Denna ska mätas i energi-intensitet. Givet två procents årlig ekonomisk tillväxt mellan 2005 och 2030 behöver energianvändningen minska med cirka 20 procent, enligt det satta målet.

I det fall detta mål uppnås – vilket i och för sig är osannolikt – kombineras således ökat utbud (18 nya TWh i elcertifikat) med en väsentligt lägre efterfrågan. Resultatet torde bli lägre priser på Nordpool, vilket skulle kunna slå ut delar av baskraften. Det i sin tur skulle ge en prisrekyl. Effekterna på elmarknaden av nedlagd baskraft är svåra att överblicka.

I ett scenario med ett lågt framtida elpris (till följd av subventionerat utbud) blir kraftproducenterna än mer beroende av framtida subventioner, vilket tar marknaden allt längre från en jämvikt baserad på marknadsmässiga förutsättningar. Därmed är risken överhängande att resurser investeras på ett felaktigt sätt. Resultatet kan bli kraftigt fluktuerande priser, ryckiga investeringsbeteenden som leder till mer prisvolatilitet, konkurser för bolag och oförutsägbara levnadsomkostnader för hushållen. Även om prisvolatiliteten på Nordpool kan hanteras med fastpriskontrakt på el så stiger riskpremien och därmed priset som hushållen måste betala för dessa. Den nytta som hushållen kan få av (tidvis) lägre elpriser riskerar att omintetgöras av att volatiliteten höjer riskpremien och därmed priset mot slutkund.

Energiöverenskommelsen höjer således risken för problem på lång sikt på kraftmarknaden. Förbundet är kritiskt till att det saknas en seriös konsekvensanalys av förslagen – både vad gäller energiöverenskommelsen i vid mening och dess konkreta delreformer.

Förbundet förordar en kraftmarknad som inte störs av överlappande styrmedel och de målkonflikter som följer av energiöverenskommelsen. Lägre energianvändning, ökat utbud av subventionerad kraft och bibehållen kärnkraft går inte ihop. Än mindre samstämt blir det när mål om stabila och förutsägbara villkor för energiproducenter och -konsumenter ska infogas i det hela.

Höjningen av punktskatten på el kommer skada hushållens privatekonomi. En vanliga småhusägare kommer betala cirka tusen kronor i ökade elräkningar (inklusive moms).

Tidigare har effekt- och fastighetsskatten höjts med hänvisning till de windfall profits som ägarna gjort sedan utsläppsrättshandeln systematiskt höjde elpriserna även för kraftägare som inte har omkostnader för utsläppsrätter. Dessa ”extravinsten” har av Finansdepartementet pekats ut som lovligt byte i skattehänseende.

Hushållens redan skattade pengar är knappast samma sorts skatteälla. Om nu alltså den tidigare analysen (oväntade extravinster för extremt lönsamma kraftbolag kan beskattas utan att någon tar skada) inte längre gäller, så är kan det vara logiskt att avskaffa den höjda skatten, men inte att finansiera det med en de facto plattskatt på landets småhusägare, vilket är vad som nu sker.

Förbundet konstaterar att inslagen av planekonomi på kraftmarknaden blir allt starkare. Villkoren för investeringar dikteras helt av riktade subventioner, vilket får till effekt att den teknik som för tillfället inte gynnas av den riktade subventionen ska ”räddas” med hjälp av specialtransfereringar mellan hushåll och kraftbolag. Det förväntade livslängden på energiöverenskommelsen är – givet den parlamentariska situationen och utsikterna inför nästa riksdagsval – inte särdeles hög. I stort och smått är därför överenskommelsen motsatsen till de ”långsiktigt stabila förutsättningar” som ofta framhålls som viktiga på kraftmarknaden.

För såväl kraftproducenter som -konsumenter vore därför ett system med färre men kraftfullare styrmedel att föredra. Väsentligt färre utsläppsrätter skulle göra klimatsmart energiproduktion kommersiellt överlägsen. Färre styrmedel skulle ge trovärdighet åt politiken och därmed långsiktiga förutsättningar då den politiska risken skulle minska. Konsumenterna skulle tjäna på det i och med att priserna skulle bli mindre volatila och de investeringar som gjordes skulle möta efterfrågan på ett effektivare sätt än under ett planekonomiskt system. Risken för felinvesteringar som resulterar i ”kraftverkskyrkogårdar” eller onödigt stor stående kapacitet blir väsentligt mindre. Den saken var för övrigt ett av de bärande argumenten inför

elmarknadsreformen 1996. Därtill skulle kunderna slippa betala subventionerna till kraftindustrin.

Därefter kunde nivån på punktskatten på el diskuteras. Den har i sig inget med klimatpolitik eller kraftmarknad att göra, utan är blott en fiskal skatt riktad mot framför allt småhusägare, som dessutom är tämligen ”platt” i sin fördelningsprofil. Att höja den slår mot konsumtion och sparande, utan att ens styra mot några miljömål. Förbundet motsätter sig därför höjningen av punktskatt på el.

VILLAÄGARNAS RIKSFÖRBUND

Gunnar Jansson
Förbundsdirektör